

Līvānu novada domes priekšsēdētājs: Vislielākā problēma – valsts neuzticas saviem cilvēkiem

Raksts pārpublicēts no 13. septembra laikraksta „Neatkarīgā Rīta Avīze”

Raksta autors: Viktors Avotiņš

Līvānu novada domes priekšsēdētājs Andris Vaivods šajā amatā ir kopš 2002. gada. Intervijā Neatkarīgajai viņš, manuprāt, visai konkrēti un argumentēti raksturo to, kas uzlabojams centrālās un vietējās varas attiecībās, attieksmē.

– Jūs šajā darbā esat ļoti pieredzējis. Sakiet, vai centrālās un vietējās, municipālās varas attiecības valstī ir demokrātijai adekvātas?

– Patiešām – 6. septembrī būs 15 gadi, kopš vadu Līvānu novadu. Tautas frontes laikā vadīju LTF Rožupes nodaļu. Atmoda stimuleja iet politikā. Tad pirmoreiz startēju ciema padomes vēlēšanās un jau kopš 29 gadu vecuma esmu deputāts...

Šis laiks, šie pēdējie gadi pašvaldībām nav bijuši viegli. Strādāt kļuvis ļoti grūti. Attieksme ir tāda, it kā pašvaldības būtu pie kaut kā vainīgas. Lai arī mums liekas, ka te visiem varas līmeņiem ir viens mērķis – strādāt iedzīvotāju labā. Un – vai tad pēc neatkarības atgūšanas ne pašvaldības, pašvaldību administrācijas bija tās, kas īstenībā turēja valsti? Un arī tad, kad bija krīze, mēs paņēmām uz sevi visu, pat bērnodārzu pedagogu algas, kuras no pašvaldību budžetiem maksājam vēl šodien. Mēs to darījām, nešķirojot pienākumus, nerēķinot, cik mums pašiem labi vai slikti... Un – ja mēs esam pie kaut kā vainīgi, tad sodiet tos, kuri vainīgi, bet nesakiet, ka, līdzko valstī kaut kas neizdodas, tā vainīgas pašvaldības.

Tā nav. Ja valsts strādātu tā, kā strādā novadi un pilsētas, mēs būtu tikuši savā attīstībā tālāk. Diemžēl pārāk bieži izjūtam «valsti valstī» – uzņēmēji, pašvaldības jūt birokrātisku, bremsējošu attieksmi, neuzticību.

Tāču – paskatieties kaut vai to, kas paveikts Līvānu novadā. To nav izdarījis viens cilvēks, to paveikuši novada iedzīvotāji. Visi. Ar savu darbu. Ar savu piemēru. Tā, kā prot strādāt Latvijas, Latgales cilvēki...

– **Tad sakiet konkrēti, ko tieši un kāpēc ir izdevies paveikt Līvānu novadā?**

– Līvāni ir rūpniecības pilsēta. Tas nav vienkārši. Pēc neatkarības atgūšanas te bija 40% bezdarbs. Daudzi vietējie un iebraucēji, rūpniecībai sabrūkot, palika bez darba. Ielas nebija apgaismotas, nebija stadiona, sporta zāļu, slimnīcu draudēja slēgt. Ceļš, kuru gāja Līvāni, nebija vienkāršs, bet tas mūs norūdīja. Šobrīd esam uz attīstības ceļa.

Iedzīvotāju skaita samazinājums Līvānos ir starp zemākajiem Latgalē. Vidējā alga mums ir viena no lielākajām reģionā. Tā ir tuvu vidējam Latvijas līmenim.

Kāpēc tas tā? Pirmkārt, tāpēc, ka Līvānos veiksmīgi attīstās eksportspējīgas uzņēmējdarbības nozares, rūpniecība ar augstu pievienoto vērtību. Mēs savedam kārtībā infrastruktūru, veidojam industriālo zonu tur, kur ir ražošanas potenciāls. Kārtojam ūdenssaimniecību. Varu teikt, ka pilsētā praktiski nav bedrainu ielu. Daudz būvējam.

ES fondu iespējas izmantojam ar maksimālu jaudu. Svarīgi, ka ieguldām tur, kur ir iedzīvotāju akcepts. Piemēram, šogad būvējam gājēju pārvadu pār dzelzceļu. Tas savienos pilsētu ar industriālo zonu. Rūpnieciskie strādnieki varēs ērti nokļūt savās darba vietās. Līvāni ir vienīgā pilsēta Latvijā, kur rekonstruēti visi iekšpagalmi – kopumā ap 50. Šobrīd veicam pilnīgu iekšējo pārbūvi (kabineti, jaunākās iekārtas, IT, mēbeles) Līvānu 1. vidusskolā. Ja neesat bijis mūsu bibliotēkā, ieejiet... LNB direktors Andris Vilks piedalījās atklāšanā un pārņēma no mums daudzas lietas, kas tagad ir Nacionālajā bibliotēkā. Pēc Jaungada Līvānos būs peldbaseins. Tas būs ieguldījums ne tikai bērnu veselībai, bet ikviena, īpaši strādājošo cilvēku, dzīves kvalitātē.

To panākt nav viegli. Mums iet grūti. Iepirkumus steidzām veikt vēl tad, kad cenas bija samērīgas, tagad tās ir dubultājušās. Par laimi, mums visi līgumi ir noslēgti, parakstīti... Un – zinat, kad saņēmām finansējumu skolas pārbūvei? Augusta vidū! Izmaksājām avansa maksājumu uzņēmējam un darbus uzsākām, tiklīdz sākās brīvlaiks. Tāpēc skolas remonts tiks pabeigts laikus – jau pēc nedēļas (intervija notika 18.08. – V.A.)! Ja uzņēmējs to nebūtu darījis, tad Vaivodam vajadzētu sākt remontēt skolu septembrī, oktobrī. Ko teiktu cilvēki?

Bet – neraugoties uz visām problēmām, Līvāni manā skatījumā šobrīd turas līmenī.

– **Un kā tad tagad Līvānos ar darbu?**

– Esam Latgales speciālajā ekonomiskajā zonā, kuru izveidot nebija vienkārši. Šobrīd ir pieteikušies pieci uzņēmumi no Latgales, viens no tiem – Līvānu. Vēl trīs Līvānu uzņēmumi gatavo dokumentus šai zonai. Tas nozīmē, ka viņi plāno investīcijas, attīstību, par to iegūstot nodokļu atlaides un stabilitāti.

Kas ir galvenais? Lai ģimene šeit gribētu dzīvot un strādāt, ir jābūt vietām bērnudārzos, labai skolai, kultūras, sporta, atpūtas iespējām. Bet pats galvenais – jābūt darbam!

Mūsu uzņēmēji meklē kvalificētus darbiniekus visā Latvijā, LU jaunie doktoranti – vesels fizmatu kurss – strādā mūsu augsto tehnoloģiju uzņēmumā. Rūpniecības ved darbiniekus no Daugavpils, jo uz vietas nav kam strādāt. Bet bezdarbs, lai arī sarūk, ir 13%. Kā tas var būt!?

Šobrīd cilvēks, kurš Latvijā grib strādāt, nesapņem atalgojumu, ko ir pelnījis. Turklāt – šodien ar pabalstiem esam sabojājuši jau veselu paaudzi cilvēku. Nav runa par tiem, kam invaliditāte u.tml., bet par tiem, kuri negrib strādāt. Atceros, kā savulaik mēs, pašvaldību vadītāji, iestājāmies pret garantēto iztikas minimumu, kurš, gribi vai negribi, pašvaldībai ir jāmaksā. Jāmaksā arī ģimenēm, kurās ir spēcīgi tēvs un māte, kuri negrib strādāt. Bet, ja tas, kurš dzīvo no pabalstiem, saņem vairāk nekā ģimenes apgādnieks, kurš strādā par minimālo algu un uztur vairākus bērnus, kāda cilvēkam ir motivācija strādāt? Mēs degradējam sabiedrību.

Man bija iespēja būt Irijā... Es ar daudziem runāju un sapratu, ka viņi tur nav laimīgi, bet paliek ārzemēs tāpēc, ka viņi tur var dzīvot. Viņi tur var samaksāt visu, kas viņiem jāmaksā, viņi var palīdzēt saviem vecākiem šeit... Bet, ja situācija mainītos un ja viņi varētu saņemt atbilstošu atalgojumu te, viņi atgrieztos. Ne visi. Vairākums.

– **Kas, jūsuprāt, traucē šo situāciju mainīt?**

– Šobrīd vislielākā problēma valstī tomēr ir politiskā krīze. Pat likumi tiek pieņemti tā, lai būtu labi tiem, kas ir pie varas. Jaunie tiek vienkārši atgrūsti, jo viņi nav vēlami. Kaut vai ar likumu, kurš paredz, ka partijai, kura grib piedalīties Saeimas vēlēšanās, jābūt dibinātai vismaz gadu pirms tām. Ir uztaisīta tāda kā aizsardzības čaula... Es teiktu, ka mūsu valstī šobrīd ir vien sliktas un ļoti sliktas partijas. Un arī jaunās lasās kopā uz vecām mielēm (jāautā - kāpēc, būdami, piemēram, valsts sekretāri vai KNAB darbinieki, jūs neko neizdarījat, bet domājat, ka, sataisījuši partiju, izdarīsiet?) un izmantojot vecās metodes - primitīvas nomelnošanas kampaņas (ņemšanās ap «oligarhu sarunām»). Taču – politikā ir jābūt cilvēkiem, kuri ņem un dara. Jā, arī šobrīd mums ir labi ministri. Manā skatījumā tā, pirmkārt, ir finanšu ministre, tad veselības ministre, iekšlietu ministrs, aizsardzības ministrs un lauksaimniecības ministrs.

Un vēl kas – daudzus Saeimas pieņemtos likumus grūti attiecināt uz visu Latviju, jo tie pieņemti konkrētiem cilvēkiem, konkrētām pilsētām... Pierīgai, Jūrmalai, varbūt Ventspilij. Bet vai tad Latvija var pastāvēt tikai ar Rīgu? Nē! Latvija var veiksmīgi attīstīties tikai tad, kad attīstīsies visa valsts kopumā.

Tāpēc jāreķinās, ka reģionos ir cita vide, cita kadsatra vērtība, citi cilvēku ienākumi. Arī pašvaldības finansējums uz vienu iedzīvotāju, ienākuma nodoklis te pat desmit reizes atšķiras no Pierīgas. Paskatīsimies taču ne tikai uz savām Pierīgas problēmām, bet arī uz problēmām šeit un tad runāsim vienlīdzīgi. Viņu problēmas – bērnudārzi un skolas, kur nepietiek vietas, mūsu problēmas – bērnudārzi un skolas,

kuras jāslēdz ciet, un reģioni paliek pilnīgi bez tiem... Mēs neesam pret Kārļa Šadurska reformām. Bet – attieksme! Attieksme pret katru vietu mūsu Latvijā! Mēs šobrīd nevaram mēģināt ar iedzīvotājiem, ar bērniem...

Un arī žurnālisti, masu saziņas līdzekļi kopā ar dažādiem pētniekiem masē tautas apziņu, tendēti uzspiež iedzīvotājiem informāciju, kura īstenībā ir vienpusēja... Ziniet, pirms pieciem, septiņiem gadiem pie mums brauca žurnālisti, kuri izprata cilvēku vajadzības, ar kuriem varēja parunāt un kuru publikāciju saturs atbilda īstenībai. Šobrīd valda vienpusējs viedoklis.

Vēl – attieksme no citas puses. Saeimā pieņemtais jaunais Būvniecības likums. Piemēram, atnāk jauns cilvēks uz būvvaldi - grib pārbūvēt savu vecāku māju. Zināt, ar ko viņam jāsāk? Ar mājas ekspertīzi. Jāsauc no Daugavpils ekspertu. Tas maksā. Nākamais – jātais topogrāfija. Un, ja ir atslēgts vai nav bijis pieslēguma Latvenergo, projekts izmaksā 3–4 tūkstošus eiro. Jaunā ģimene paskatās un saka: ko jūs?! Es braukšu uz Rīgu un – atpakaļ uz Īriju. Vai tā ir attieksme? Ir visādas nevajadzīgas atgriešanās programmas, bet patiesā attieksme atklājas te.

Un – kādus tik likumus Saeima nav pieņēmusi saistībā ar valsts ceļiem. Vai jūs zināt, ka, piemēram, ceļam A6 neapbūvējamā zona ir 100 metru uz katru pusi, ceļam Preiļi–Līvāni – 60 metru? Muktupāvelu ciema vietā pirmie cilvēki apmetās 7. gadsimtā... Tur starp upi un ceļu vēsturiski izveidojusies šaura apbūves zona, taču normatīvi tur būvniecību aizliedz. Bet tālāk jau ir applūstošā teritorija. Tur neviens māju būvēt vai rekonstruēt vairs nevar. Arī Līvāni ir ļoti tuvu vai nu applūstošajai teritorijai, vai ceļam, vai dzelzceļam. Teritoriju, kur būvēties, ir maz.

– **Tam, ko jūs sakāt, it kā nav vajadzīga nekāda dievišķa atklāsme, tās ir profesionāli aptveramas un risināmas lietas.**

– Tieši tā – lai tu pieņemtu pareizo lēmumu, tev ir šīs lietas jāredz. Bet, piemēram, šobrīd uzlikts nosacījums, ka modernizācijai domātajai Eiropas fondu naudai pamatskolas var pieteikties tikai tad, ja tām ir 200 audzēkņu. Es paskatījos... Latvijā tādas pamatskolas ir tikai Pierīgā, reģionu attīstības centros un lielajās pilsētās. Laukos nav nevienas. Līvānu novada pamatskolas vēl ir salīdzinoši lielas. Piemēram, Jaunsilavas skola ir ļoti laba skola, bet tajā mācās 130 bērnu. Plus piecgaģīgie, sešgaģīgie, bērnu dārzs. Kopā 180. Skola celta 150 bērniem... Vai – mūsu Rudzātu pagasta vidusskola, kura pēc jaunākā skolu reitinga ir 9. labākā skola Latvijā, bet nekad nesasnējis noteikto skolēnu skaitu. Vai pastāv mērķis – iznīcināt reģionus?

– **Jūs četrus gadus vadījāt Latgales plānošanas reģiona attīstības padomi. Kāds ir tās faktiskais svars?**

– Latgales plānošanas reģions izveidoja struktūru, kura noturēja šos reģionus visā Latvijā. Latgalē tas ir visspēcīgākais. Mēs izveidojām biroju arī Rīgā. Pat Latgales pašvaldību vadītāji teica – kam Rīgā birojs? Ko jūs, Vaivod, iedomājaties! Bet – tā ir tā saskare starp Saeimu, starp ministrijām un pašvaldībām. Vēl teica – kur sēdēs priekšsēdētājs? Priekšsēdētājs, kurš sēž, nav vajadzīgs. Viņam jābūt mobilam.

Reģions ir noturējies. Pateicoties arī izcilajai izpilddirektorei Ivetai Maļinai-Tabūnei. Esošās Latgales programmas šobrīd darbojas, pateicoties tikai tam, ka ir izveidota šī infrastruktūra un pastāv 21 pašvaldības sadarbība.

Katrai pašvaldībai un plānošanas reģionam ir jābūt attīstības programmai, kura aptver visu, arī lauku teritoriju. Un jābūt visas šīs teritorijas pārstāvībai. Daudzi sākumā gribēja likvidēt pagastu pārvaldes. Nu nevar tur bez šiem cilvēkiem! Pats galvenais – mēs izveidojām pagastu valdes no aktīviem cilvēkiem, NVO pārstāvjiem, iestāžu vadītājiem... Tā ir saskarsme ar konkrēto vietu, teritoriju. Mēs saglabājam pārstāvniecību līdz katram cilvēkam. Jo par katra vēlmi un vajadzībām ir jādomā. Nav tik svarīgi, cik valstī pašvaldību (manā izpratnē pietiktu ar 30), bet svarīgi – kāda ir sistēma? Kāda struktūra, kā tā darbosies un tiks līdz jebkuram cilvēkam? Līdz katram!

– **Vai tam klāt nāk līdzvērtīga sadarbība ar centrālo varu?**

– Tolaik, kad VARAM vadīja Edgars Zalāns, tika izstrādāts jauns Reģionālās attīstības likums. Bet tas tā arī netika pieņemts. Es arī piedalījos tā izstrādes grupā. Ar maziem izņēmumiem tālāk nekas nav darīts. Mums nav vajadzīgas vēlētās otrā līmeņa pašvaldības, kuras izšķiež naudu. Uz plānošanas

reģionu bāzes vajadzēja veidot otrā līmeņa pašvaldības un daudzas funkcijas no valsts, no ministrijām kopā ar finansējumu pārlīkt uz tām. Tā ir civilā aizsardzība, tie ir daudzi izglītības jautājumi, arī ES fondu apguve pa reģioniem. Kā Somijā... Mums būtībā ir vajadzīgas vien dažas ministrijas, kuras veic valsts funkcijas. Aizsardzības, Iekšlietu, Ārlietu, Izglītības, Finanšu, Tieslietu... Pārējām funkcijām jābūt tuvāk cilvēkiem. Ideju – izveidot nevēlētās otrā līmeņa pašvaldības ar noteiktām funkcijām – vajadzēja fiksēt likumā un ieviest dzīvē. Mēs ietaupītu daudz naudas.

Kas notiek šodien? Šodien, piemēram, dzirdam, ka valsts pārņems bāriņtiesas funkcijas, dzimtsarakstu nodaļu funkcijas – miršanas un dzimšanas reģistrāciju... Jūs varat iedomāties, ko tas nozīmē? Cilvēks taču ir dzīvs šeit, uz vietas. Kāpēc likvidēt mehānismu, kas labi strādā jau šodien un kas ir tuvu iedzīvotājam?

Labklājības ministrija vispār rullē ne uz to pusi, uz kuru jārullē. Visu noteikt ar likumu! Lūk, tā ir lielākā problēma, ka valsts vairs neuzticas saviem cilvēkiem. Ja kāds pašvaldības vadītājs vai pašvaldība pārkāpusi likumu, tad tiesājat viņus! Bet – neierobežojiet citus! Ierobežojums traucē darbību un attīstību. Neveidojas jaunas idejas, jauna vide... Bet mums pastāv pat tādi ierobežojumi, kuri liedz pieņemt attīstībai zinātni, kā pienākas īstenot kopējas, integrētas, inovatīvas attīstības programmas...

– **Kā vērtējat Latgales simtgades kongresu un tajā pieņemto rezolūciju?**

– Sākšu no citas puses... Vakarā vēl esmu darbā. Bija saspringta diena, telefonā neatbildēts zvans... Nepazīstams numurs. Atbildu. Jānis Streičs.

Jautā manu viedokli par Latgales kongresu. Saku, ka kongresā nebija, skatījos to televīzijā. Process it kā bija pareizs, taču cilvēki netika iesaistīti. Rīkotāji, starp kuriem nebija neviena pašvaldības vadītāja, gribēja sasniegt savu mērķi, kaut kādas atsevišķu cilvēku virzītas vajadzības, viņi pārstāvēja uzskatus, kuri nav visas Latgales uzskati. Bet – pārstāvniecībai no tautas vēlēto cilvēku – pašvaldību vadītāju, deputātu – vidus bija jābūt. To nedrīkstēja ignorēt.

Arī par rezolūciju mēs kā pašvaldību vadītāji iepriekš nezinājām... To laikam atsūtīja pēdējā dienā... Kad izlasīju, redzēju, ka tā ir pretrunā gan ar Latgales situāciju, gan ar iespēju tās idejas realizēt. Kurzemē tagad pieņems iesniegumus latgalieki...? Es to nevaru atbalstīt, tāpēc uzreiz pēc dievkalpojuma un pieminēkļa atklāšanas devos mājās un kongresā nepiedalījos. Otrā dienā zvanīja telefons un cilvēki jautāja: «Vaivod, ko jūs tur esat sastrādājuši?» Skaidroju, ka tur nepiedalījos un to neatbalstu... Cilvēki nomierinājās. To visu pastāstīju arī Jānim Streičam. Klusums... Domāju – kas nu? Bet viņš izjusti saka: «Andri, tu zini, kā tu man palīdzēji? Tu pateici to, ko es te cenšos visiem teikt.»

Mums jādomā plašāk. Šodien manā skatījumā no Kurzemes, no Vidzemes, no Zemgales puses ir ļoti laba attieksme pret Latgali. Šodien Latgali ciena. Mums nav jāskaidro, kurš te lielāks latgalietis, mums te ir jāvirza idejas. Pārdomātas un saskaņotas idejas, nevis atsevišķu cilvēku, kuri uzskata, ka viņi ir vispareizākie, iegribas... Turklāt – mēs Latgalē esam daudz nacionāli. Ir jābūt adekvātai komunikācijai un diplomātijai. Ja nepareizi rīkosimies, varam paši radīt sev pretiniekus. To mēs nedrīkstam. Mums nav jārunā par

Latgales autonomiju, bet par stipru nāciju, kas apvieno visus Latvijas novadus. Ieejiet jebkurā Latgales dievnamā dievkalpojuma laikā, un jūs sapratīsiet, cik stipra ir latgaliešu valoda, ticība un pašapziņa. Tā nav pazudusi un nezudīs! Un ir labi, ka šobrīd mums blakus ir saprotoši cilvēki, kuri nav latgalieši. Manā skatījumā vislabākā recepte visam ir labs latviešu valodas skolotājs krievu skolās. Un to pašu varētu teikt par latgaliešu valodu. Jo kas tad šobrīd traucē savstarpēji runāt latgaliešu valodā? Cita lieta, ka tad, ja gribam stiprināt Latgali, tas ir jādara gudri, ņemot vērā apkārtni, visas Latvijas situāciju un intereses.